

Viduje Bernardinų bažnyčia taip pat išlaikė gotikinę erdvę, nors XVII-XVIII a. buvo ne kartą remontuota. Tai būdinga bernardinų ordino šventovė: erdvi ir šviesi trinavė halė skirta pasauliečiams, o ilga presbiterija (choras) - vienuoliams, susirinkdavusiems čia giedoti Liturginių valandų ir dalyvauti pamaldose. Šių dviejų bažnyčios dalių susikirtimą viršuje žymi smaila triumfo arka, o apačioje iki XVIII a. šias dalis skyrė ažūrinės metalo grotelės (kurių fragmentas yra Šv. Florijono (Trijų karalių) koplyčios varteliai), vėliau - Didysis altorius.

Šoninėse bažnyčios navose išliko gražūs tinkliniai-kryžminiai, žvaigždiniai bei krištoliniai skliautai - gotikai būdingas dangaus skliauto įvaizdis.

Šiaurinėje sienoje iki dabar matosi vėliau užmūrytų smailiaarkių nišų fragmentai - tai retas Lietuvoje daugiau niekur neišlikęs gotikinės vienuolyno bažnyčios elementas - senosios klausyklos, į kurias nuodėmklausiai patekdavo tiesiai iš vienuolyno koridoriaus.

Iš XVI a. pradžios interjero dekoro itin vertinga sienų tapyba (atrasta ir pradėta restauruoti tik XX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais), sukurta al secco (sausos freskos) technika. Tai vienintelis mūsų krašte išlikęs didelės apimties ir išplėtos idėjinės programos vėlyvųjų viduramžių sieninės tapybos pavyzdys. Freskos dengė beveik visą šiaurinę bažnyčios sieną, dalį pietinės ir vakarinės sienų, vienuolių choro sienas, puošė skliautus. Šiuo metu atidengta ir sutvirtinta tapyba šiaurinėje sienoje. Kai kuriose vietose restauravimo darbus apsunkina virš gotikinės tapybos esantys vėlesnės manieristinės ir barokinės (kai kur kelių sluoksnių) tapybos fragmentai. Piešinio laisvumas ir meistriškumas liudija aukštą freskas kūrusių dailininkų profesinį lygį. Sudėtinga ikonografija, jungianti scenas iš Šventojo Rašto bei pranciškonų legendų ir simbolinius vaizdus, išreiškia viduramžių teologines doktrinas bei iliustruoja pranciškonų žmonijos Atpirkimo istorijos sampratą.

Arčiausiai durų didelį sienos tarpsnį užima milžiniška Šv. Kristoforo figūra - dažnas viduramžių bažnyčiose šventasis, kurio legenda čia pasakojama įterpiant pranciškonų istoriją. Žemiau - nuostabus Šv. Jurgio atvaizdas, deja, šiek tiek sugadintas, statant barokinį balkonėlį.

Centrinę šiaurinės sienos dalį užima išplėta Jėzaus nukryžavimo ir kryžiaus pagarbinimo kompozicija. Šis sienos tarpsnis suskirstytas į du registrus. Aukščiausiai vaizduojama Kristaus prikallimo prie kryžiaus scena. Susimąstymo ir rimties kupina ant kryžiaus sėdinčio Išganytojo poza šioje scenoje atspindi ne tiek fizinius kentėjimus, kiek dvasinį skausmą. Kaip būdinga vėlyvosios gotikos tapybai, kompozicija jungiama iš atskirų elementų, kuriuos suvokti padeda konvencionalios pozos ir gestai. Vaizduojami įvykiai buvo "suaktualinti", personažus aprengus

XVI a. pirmosios pusės drabužiais. Žemiau, apatiniame registre, vaizduojama puošnia ornamento juosta įrėminta kryžiaus pagarbinimo (adoracijos) scena. Centre šv. Pranciškus - viena ranka apsikabinęs T (tau) formos kryžių, kita ranka rodantis žaizdą savo šone. Tai dažna scena pranciškonų ikonografijoje, iliustruojanti ypatingą Asyžiaus šventojo ryžtą sekti Kristumi. Ši scena taip pat primena paties Išganytojo jam suteiktą dieviškosios malonės ženklą, t.y. kryžiaus kančios žaizdas - stigmatas. Dešinėje nuo Šv. Pranciškaus iškilmingoje eisenoje pavaizduoti didieji pranciškonų šventieji - Bonaventūra, Liudvikas, Antanas Paduvietis ir Bernardinas. Visą kompoziciją iš abiejų pusių rėmina ornamentinės pynės, simbolizuojančios Gyvybės medį (žaliuojantis, nokinantis vaisius) ir Pažinimo medį (nudžiūvęs, viršuje jį apsvijęs žaltys). Su Kristaus auka juos susieja abiejų viršūnėse pavaizduoti simboliniai paukščiai: virš Gyvybės medžio - feniksas, išreiškiantis prisikėlimo idėją; Kristaus - amžinosios gyvybės šaltinio ženklas; virš Pažinimo medžio - pelikanas, išreiškiantis atpirkimo, atgaivinimo savo krauju idėją; Kristaus - naujojo Adomo ženklas. Pynių apačioje, taip pat prie šventųjų pranciškonų kojų nutapyti keli bažnyčios statybos ar puošybos rėmėjų herbai.

Arčiausiai Didžiojo altoriaus nutapytos kelios scenos vaizduoja svarbiausius Šv. Pranciškaus gyvenimo įvykius. Čia reikėtų atkreipti dėmesį į viršutinį fragmentą, kuris vaizduoja šventąjį, remiantį Laterano baziliką. Tapydamas Romos šventovę, dailininkas, regis, įamžino tuometinį Vilniaus Bernardinų bažnyčios vaizdą.

Prie bažnyčios prisiglaudusio vienuolyno interjere yra vertingų architektūros ir dailės elementų. Koridorius ir patalpas puošia žvaigždiniai arba kryžminiai skliautai. Į senąją zakristiją veda puošnios kaltos geležies durys ir renesansinis portalas.

Vienuolyno koridoriuose taip pat yra išlikusios įvairių laikotarpių (gotikos ir renesanso) sieninės tapybos. Įdomi yra XVI a. Nukryžiuavimo scena, išlikusi koridoriuje šalia senosios zakristijos durų. Tai tik dalis kompozicijų ciklo, dengusio visas pirmojo aukšto vienuolyno galerijos sienas. Centrinė Nukryžiuotojo su Švč. Mergele Marija ir Šv. Jonu Evangelistu grupė nutapyta virš sienoje įmūryto didelio akmens, primenančio Golgotos viršukalnę. Kristus vaizduojamas miręs, iš jo žaizdų plūstantį kraują į taures renka trys verkiantys angelai - tai krikščioniškajame mene plačiai paplitęs tiesioginio Atpirkėjo mirties ryšio su Eucharistija įvaizdis.

Aplinkui centrinę Nukryžiuavimo grupę komponuojamos Senojo Testamento scenos, teologijoje aiškinamos kaip pranašiški Kristaus mirties ir Prisikėlimo pirmavaizdžiai: Abraomo auka, varinis žaltys, Dovydo kova su Galijotu, Danielius liūtų duobėje. Simbolinį vaizdo pobūdį išryškina iš viduramžių knygų apie gyvūnus (bestiarijų) atėję įvaizdžiai: virš kryžiaus, skliauto trikampyje, nutapyti du liūtai, riaumojimu žadinantys jauniklį (prisikėlimas ir Švč. Trejybė), ir ant kryžiaus skersinio pavaizduoti jau bažnyčios šiaurinėje sienoje matyti legendiniai paukščiai - pelikanas bei feniksas. Į vaizdų, aliuzijų ornamentą įpinamos ir nedidelės fundatoriaus bei vienuolio figūrėlės prie Nukryžiuotojo kojų.

XVII-XVIII a. meno kalba bažnyčioje irgi paliko savo pėdsakų - aukštyn kylančią gotikinę bažnyčios architektūrą subtiliai perpina švelnios barokinės linijos, banguojančios balkonų ir galerijų kontūrais. Trijų Karalių koplyčios altorius, lyg rafinuotais nėriniais apipintas drožinių ornamentais, tebesaugo iš daugelio čia buvusių relikvijų atsitiktinai išlikusią vieną širdelę - relikvijorių.

XVIII a. viduryje suformuotas bažnyčios interjeras be didesnių pakitimų išliko iki bažnyčios uždarymo tarybų valdžios metais. Vėliau visi altorių paveikslai ir skulptūros buvo išimti ir išblaškyti po kitas bažnyčias bei muziejus. Sugrąžinus bažnyčią tikintiesiems, kartu su vienuoliais į ją parkeliavo tik senoji Nukryžiuotojo skulptūra, išsaugota Vilniaus Katedroje. Šiuo metu ji puošia Šv. Florijono (Trijų Karalių) koplyčios altorių. Kitas stebuklingu laikytas Nukryžiuotasis pateko į Šv. Baltramiejaus bažnyčią. Bernardinai atgavo tik paauksuotą jo kryžių ir erškėčių vainiką, kuris vėl pakabintas Didžiajame altoriuje. Jis iš tiesų šviečia keista šviesa Didžiajame altoriuje, kurio viršuje suskridę angelai su Kristaus kančios įrankiais rankose, atrodytų, dar džiugiau nei anksčiau ėmė skelbti Prisikėlimą.

Bažnyčios šventoriuje yra "Kristaus laiptų" (Scala Sancta) koplyčia, išlikusią iš XVII-XVIII a. čia buvusios Kalvarijos. Gaila, kad jos fasadą užgožia XIX a. pabaigoje pastatyta neogotikinė varpinė. Koplyčioje įrengta Šventųjų laiptų, pasak legendos, Šv. Elenos atvežtų iš Jeruzalės į Romą ir tapatinamų su Poncijaus Piloto rūmų laiptais, kopija. 1617 m. bajorų Mitkevičių lėšomis pastatyta koplyčia buvo perstatyta 1752 m.

Laiptų pakopose (kaip ir originale jų yra 28) įmontuotos įvairios relikvijos ir žemė, atvežta iš Jeruzalės, suteikusi bernardinų statiniui regimo Viešpaties kančios liudytojo prasmę. Nuo 1774 m. Bernardinų bažnyčioje buvo švenčiami "Kristaus laiptų" atlaidai. (XX a., tarybų valdžios metais, uždaryti ir smarkiai apnaikinti "Kristaus laiptai" nuo 2000 m. vėl lankomi tikinčiųjų).

Šaltinis: „Vilniaus Bernardinų bažnyčia“ (R.Janonienė, 2003 m.)